

Presentació

L'interès per la millora docent a l'entorn universitari

Per norma general, tota persona que es dedica a la docència té interès per desplegar la seva tasca professional de la millor manera possible i aconseguir que l'alumnat assoleixi un bon aprenentatge i una bona formació tot gaudint de la satisfacció personal per una feina ben feta. Malgrat la seva predisposició inicial, hi ha factors externs que interfereixen, retarden o impedeixen aquesta realització i que no depenen de manera directa del mateix docent.

L'educació en general i també el context universitari es troben immersos en una època de grans canvis i de molt moviment que interfereixen en la tasca professional, amb normatives generades des de despatxos o col·lectius aliens i que no s'acaben d'entendre, amb un descarat intrusisme científic o pseudo-científic, desbordats per la burocràcia i les agències i, a més a més, amb una nova fornada d'alumnat apagat que no mostra interès pel coneixement ni es qüestiona res.

El professor universitari es troba immers en un entorn que li deixa molt poc espai per a la faceta reflexiva, que durant dècades tant havia caracteritzat la seva tasca i que, juntament amb la recerca i la docència, triangulaven el seu dia a dia laboral en un equilibri proporcionat. Aquest anivellament, però, s'ha capgirat i actualment la recerca ha passat descaradament a la primera posició, a una bona distància de la docència i encara més de la reflexió. No es deixa gaudir de la docència perquè no es valora i perquè, a més, és complexa d'avaluar; però alhora el docent no disposa ni de temps ni d'espai per llegir, reflexionar, intercanviar o bé contrastar experiències i opinions. Tot plegat provoca, entre altres aspectes, que es considerin innovadores o bé originals les aportacions provinents d'altres persones, ciències o escenaris externs al camp de l'educació.

Malgrat ser conscients de tots aquests aspectes que s'interposen en aquest recorregut laboral, esdevé imprescindible mirar endavant i saber que hi ha una bona part d'aquest professorat que observa i reflexiona amb un polsim d'optimisme sobre la seva tasca docent, i que es preocupa per millorar, dia rere dia, la seva activitat professional, perquè impartir classes a les aules universitàries, sigui de manera presencial, semipresencial o virtual, sembla que s'ha convertit

en un privilegi per a minories. Gaudir de la formació aporta experiències gratificants i creixement personal i fins i tot dona sentit a la vida, tot i que requereix un parell d'aspectes bàsics que cal tenir en compte: l'autoestima envers la professió, on s'intercanvien la motivació i el compromís amb el benestar personal, i un conjunt d'habilitats personals (assertivitat, lideratge, credibilitat, elements comunicatius, etc.) i socials (empatia, respecte, tolerància, honestetat, adaptabilitat, etc.) que, de nou, reforcen el fet que ser un bon docent a la universitat actual no correspon a grans masses.

I precisament aquest número monogràfic ens ofereix algunes propostes per reflexionar sobre aquest tema i per conèixer experiències d'altres companys que ens poden il·luminar per a la nostra ocupació professional.

El primer conjunt d'aportacions s'enquadra en la importància que tenen la salut i el benestar personal per al gaudi d'una activitat professional. Així, Cornelio Àguila i Alberto Sánchez-Sanz, de la Universitat d'Almeria, mostren a «Experiències pedagògiques conscients en educació superior. Un estudi qualitatiu» les aportacions de tres docents universitaris a partir de l'anàlisi de les seves històries de vida relacionades amb la seva tasca docent, on el benestar personal juga el paper més essencial. Es ressalta el gran potencial pedagògic que acull l'atenció plena, ja que afavoreix la presa de consciència i la regulació emocional, que de retruc incidiran en els resultats acadèmics i personals. Es comprova, doncs, que aquest benestar personal, combinat amb el vessant més instrumental de les assignatures, aporta grans beneficis a l'activitat pedagògica.

Un segon bloc d'articles posa de manifest la importància del concepte de millora, per al qual es requereix, d'una banda, conèixer la realitat tot analitzant-la i reflexionant-hi i, de l'altra, ser conscient que cal anar-se formant amb certa assiduitat.

María del Mar Sánchez Vera, de la Universitat de Múrcia, presenta «La intel·ligència artificial com a recurs docent: usos i possibilitats per al professorat», on, després d'un breu repàs del recorregut històric de la IA, reflexiona sobre les seves possibilitats en el marc de l'educació. Per tal de saber com s'aplica a l'aula i tenint en compte la necessitat de fer-ne un ús adequat, s'aplica un qüestionari al professorat de tots els nivells educatius —inclos l'universitari— amb la doble finalitat de conèixer les activitats relacionades que s'hi porten a terme, a més de les opinions i percepcions que en tenen els docents. Aquest estudi s'ha fet bàsicament a Espanya —un petit percentatge (8,6 %) a Colòmbia— i s'hi tenen en compte diverses variables amb la finalitat d'escollir una mostra al màxim representativa quant a diversitat. S'observa que un elevat nombre de docents la utilitzen tant per preparar les classes com a l'aula amb l'alumnat, consideren el seu elevat potencial educatiu i hi estan interessats, tot i que alhora es mostren preocupats i reflecteixen la seva necessitat de tenir més formació.

Malgrat que toca la universitat d'esquitllada perquè tracta l'educació social en el seu dia a dia professional, a «Alfabetització digital per a l'educació social: de les competències digitals als coneixements crítics», de Pedro Fernández-de-Castro, Eva Bretones, Jordi Solé, Julio Meneses i Daniel Aran-

da, de la Universitat Oberta de Catalunya, i Víctor Sampedro, de la Universitat Rey Juan Carlos, s'hi reflecteix la rellevància que tenen les competències digitals, tant pel que fa al saber com al saber fer en el seu exercici professional amb joves, de cara a millorar el seu compromís cívic. A partir dels resultats de l'enquesta que aquests autors porten a terme, s'observa que, mentre que les variables sociodemogràfiques gairebé no influeixen, el que sí que té un pes prioritari és el domini crític de la digitalització, afirmació que reclama a la universitat que s'aprofundeixi més en la formació en competències digitals en el grau d'Educació Social.

En aquest apartat també trobem algunes reflexions en el marc universitari específic del màster de Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatoria, que comparteixen la necessitat imperiosa d'una major formació competencial que després haurà de visibilitzar-se en la realitat de l'institut.

A «Coneixement, ús i forma en les pràctiques docents per promoure la sostenibilitat curricular a l'educació secundària obligatòria», treball elaborat per l'equip de Belén Sáenz-Rico de Santiago, M.^a del Rosario Mendoza i Chantal Biencinto López, de la Universitat Complutense de Madrid, s'investiga sobre els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) reflectits a l'Agenda 2030 des de les aules d'educació secundària obligatòria en el marc de l'estat espanyol. Es vol conèixer la competència que té el professorat en desenvolupament sostenible i els resultats de la recerca mostren clarament la necessitat d'un nivell competencial més elevat sorgit de més coneixement, així com d'estratègies metodològiques més actives i participatives a l'aula. Per tot plegat, es fa palesa la importància d'una formació continuada a més de la incorporació a la formació universitària espanyola d'una major presència de l'educació per a la sostenibilitat.

Incidint en el mateix tema, l'aportació «Estudiants del màster de Professorat com a agents de canvi: percepció i coneixement sobre els ODS», d'Irene López Secanell, Estefanía López Requena i Sonia Renovell-Rico, de Florida Universitària, repassa els coneixements i les actituds previs de l'alumnat que actualment cursa el màster de Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatoria en algunes universitats espanyoles pel que fa als objectius de desenvolupament sostenible. Els resultats que s'obtenen a partir de l'aplicació d'una enquesta dissenyada pels autors corroboren que la competència respecte dels ODS de l'alumnat menor de trenta anys és superior a la del de més edat, que hi ha treballat de forma similar a l'educació primària i a l'ESO, i també ressalten la necessitat d'incrementar la formació universitària pel que fa a aquest tema per assegurar el seu impacte social a través de la docència.

Finalment, la necessitat de formació també és palesa a «Representació curricular de l'orientació i acció tutorial al màster de Formació del Professorat», de Purificación Salmerón Vilchez, Rafael López Fuentes i Ana Martín Romero, de la Universitat de Granada, i Pilar Martínez Clares, de la Universitat de Múrcia; en aquest article es repassa el tractament que es dona en aquests moments a l'orientació i a l'acció tutorial en el Màster de Formació del Pro-

fessorat d'Educació Secundària Obligatòria a les universitats públiques espanyoles. A partir de l'aprovació de la LOMLOE s'han concretat les funcions que cal desenvolupar des de l'orientació i la tutoria i la necessitat de desplegar-les en aquesta etapa educativa. De manera aprofundida, es fa una anàlisi documental del contingut que es troba a les guies docents d'aquest màster, on, tot i partir d'una mateixa normativa, ens trobem amb una gran diversitat de dissenys curriculars, atenent a la doble modalitat de currículum integrat o bé de currículum per assignatures, dels quals es desprenen totes les possibles casuístiques pel que fa a espai, temps i aprofundiment.

En una tercera part es reflexiona sobre algunes experiències al voltant de noves estratègies didàctiques i noves maneres d'avaluar.

A «Implementació i influència del model de classe inversa a l'aprenentatge en línia de dues assignatures universitàries», Inmaculada Concepción Masero-Moreno i Gema Albort Morant, de la Universitat de Sevilla, centren la seva recerca en l'aplicació d'aquesta proposta metodològica, la classe invertida, en un entorn universitari de modalitat virtual, concretament en dues assignatures pertanyents a dos graus diferents tot i compartir un caràcter força pràctic. S'hi analitzen diferents variables, com ara l'assistència a classe, la satisfacció de l'alumnat o el rendiment acadèmic, i es troben certes diferències entre una assignatura i una altra que esdevenen molt interessants.

L'equip format per Àngels Leiva-Presa, Lluís Benejam, Sergi Grau-Carrión, Anna Badosa, Enric López i José Díaz, de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya, amb l'article «Anàlisi i millora de les eines d'avaluació i de seguiment de les activitats d'aprenentatge basat en projectes i en problemes», descriu l'experiència del model didàctic d'aprenentatge basat en problemes (ABP) en diferents graus d'una facultat pel que fa al vessant avaluatiu. Després d'una primera recollida descriptiva de dades, se sol·licita als docents el seu nivell de satisfacció pel que fa al seguiment i avaluació (documentació escrita, presentació oral i seguiment de l'activitat), a partir de la qual cosa s'elaboren uns nous instruments (3 rúbriques i 2 escales de valoració) amb la intenció d'agilitzar i optimitzar el procés d'avaluació. Les segones valoracions del professorat corroboren aquest propòsit.

Ludmila Martins Gironelli, Elena Cano García i Ana Ayuste González, de la Universitat de Barcelona, amb l'article «Aplicació d'una seqüència didàctica basada en *feedback* entre iguals per desenvolupar competències», en el marc de l'assignatura Educació d'Adults del grau d'Educació Social, aprofundeixen en el desenvolupament competencial de l'alumnat a partir de la realització de la seva història de vida formativa, l'aposta de compartir-ho amb els companys i la pràctica d'una avaluació entre iguals; tot plegat, amb l'única finalitat d'enfortir el propi creixement com a persones i com a professionals que en breu s'incorporaran a un entorn laboral amb persones adultes. S'utilitzen instruments per a la recollida i posterior anàlisi de dades, però realment esdevenen molt interessants els tallers i tot el procés de retroacció, ja que l'alumne acostuma a pensar més en les tasques que se li encomanen que no pas en el seu propi procés d'aprenentatge.

Per acabar aquest bloc monogràfic, s'ofereix una proposta de mirada cap al futur a través de la qual es demostra que realment a les universitat es fa una bona feina. Així doncs, Zoia Bozu, María José Rubio Hurtado i Isaac Calduch, de la Universitat de Barcelona, presenten «El treball de fi de grau, factor de promoció per a la inserció laboral? Una anàlisi sobre la percepció de les persones graduades en l'àmbit educatiu». Aprofitant la seva implicació com a docents d'aquesta assignatura del grau de Pedagogia, han portat a terme una recerca per tal de conèixer la relació entre el TFG i la seva influència en el món professional; així, han dissenyat un qüestionari i l'han aplicat a una mostra de graduats; els resultats obtinguts són satisfactoris perquè els ha permès, a més d'adquirir coneixements bàsics, desenvolupar competències transversals necessàries per a la seva pràctica professional.

Esperem, doncs, que la lectura de tots aquests articles ens porti l'energia que, com a docents, ens és tan necessària en aquests moments.

Núria Rajadell-Puiggròs
Universitat de Barcelona

© de l'autora